

КОНКУРЕНЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Сидорчук І.А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Заглинська Л.В., кандидат економічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

Необхідною умовою ефективного функціонування механізму саморегулювання ринкової економіки є конкуренція. Вона є важливою рушійною силою розвитку ринкової економічної системи і породжується об'єктивними умовами господарювання.

Конкуренція – це суперництво між різними учасниками ринкової економіки за найбільш вигідні умови виробництва та реалізації товарів і послуг, за привласнення найбільшого прибутку. Вона виступає силою, яка мобілізує особистий економічний інтерес і підприємницький потенціал та спрямована на їх максимальну реалізацію [1, с. 17].

В залежності від характеристик товарів, послуг, робіт, конкуренція буває такою: цінова – забезпечується зниженням вартості продукту; нецінова – забезпечується поліпшенням якісних характеристик продукту або поліпшенням умов його реалізації. За кількістю продавців та особливостями їх поведінки розрізняють досконалу, монополістичну конкуренцію та олігополію.

В Україні розвиток конкурентного середовища має свої особливості, пов'язані з трансформаційними процесами, що відбувалися після здобуття незалежності, сучасними викликами глобалізації та воєнним станом. Нині український ринок характеризується наявністю як позитивних тенденцій, так і низкою проблем, що впливають на рівень конкуренції. Зокрема спостерігається зростання підприємницької активності у таких галузях, як інформаційні технології, агропромисловий сектор та роздрібна торгівля. Ці галузі демонструють високий рівень конкуренції, що сприяє розвитку нових технологій та підвищенню якості продукції. Однак, значна частина економіки

залишається монополізованою або олігополістичною, що стримує конкуренцію.

Монополізація економіки України є однією з найбільших перешкод для розвитку конкурентного середовища. У багатьох стратегічно важливих галузях, таких як енергетика, видобувна промисловість та транспорт, домінують декілька великих компаній, що мають значний вплив на ринок. Це призводить до обмеження доступу нових учасників на ринок та ускладнює розвиток малого і середнього бізнесу. Така ситуація створює ризик зниження якості послуг і продукції, а також підвищення цін для споживачів. Ще одним важливим чинником, що впливає на конкуренцію, є недосконала правова база та недостатня ефективність антимонопольного регулювання.

Позитивною тенденцією є поступова адаптація українського законодавства до стандартів Європейського Союзу. Зокрема, останніми роками спостерігається активізація процесу гармонізації правових норм у сфері конкуренції та антимонопольного регулювання. Це дозволяє покращити інвестиційний клімат, забезпечити прозоріші умови ведення бізнесу та зменшити вплив великих монополістів на ринок[2, с.376].

Одним із найважливіших стимулів для інноваційного розвитку економіки є створення умов для добросовісної конкуренції у всіх галузях економіки. Саме завдяки конкурентній боротьбі суб'єкти господарювання змушені розробляти та впроваджувати нові види продукції та послуг, інноваційні технології, соціально-економічні та організаційно-технічні рішення виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного або іншого спрямування. В свою чергу, ці інновації сприяють підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг, успішному представленню їх на внутрішньому та зовнішніх ринках. І навпаки, за умови відсутності конкуренції втрачаються стимули для інноваційного розвитку.

У різних секторах економіки конкуренція має свої особливості в залежності від специфіки галузі, рівня монополізації ринку та регуляторної політики. Зокрема важлива роль конкуренції в агропромисловому секторі

України, який вимушений змагатися за ринки збуту з іноземними фірмами. Це спонукає до модернізації виробничих процесів та підвищення якості продукції. На ринку роздрібної торгівлі конкуренція спонукає підприємства до поліпшення якості обслуговування та розширення асортименту товарів. Поява нових гравців на ринку стимулює мережі супермаркетів та малих роздрібних магазинів до оптимізації логістичних процесів, зниження цін та впровадження маркетингових стратегій, орієнтованих на залучення клієнтів. Проте не у всіх галузях вплив конкуренції є однозначно позитивним. У стратегічних секторах, таких як енергетика чи транспорт, надмірна конкуренція без належного регулювання може призвести до нестабільності ринку, зниження якості послуг або навіть до загроз безпеці. Тому в цих сферах важливим є баланс між конкуренцією та державним регулюванням для забезпечення стабільного розвитку[3, с.10].

Отже конкуренція – це фундаментальна основа ринкової економіки. В сучасній Україні існують всі її види та форми. Нині Україна переживає воєнний стан, що супроводжується істотними змінами економічної структури та умов ведення бізнесу. Велика частина ринку залишається під контролем декількох великих компаній, що створює бар'єри для нових учасників і стримує розвиток малого та середнього бізнесу. Недостатньо ефективне антимонопольне регулювання та недосконала правова база залишаються викликами для створення сприятливого конкурентного середовища.

Використані джерела

1. Сутність та функції конкуренції. URL: <https://studies.in.ua/bzakon/96-45-sutnst-ta-funkcyi-konkurencyi.html>.
2. Економічна конкуренція: сучасний стан законодавчого забезпечення та перспективи його модернізації : монографія / Т. І. Швидка – Харків : Право, 2020. 376 с.
3. Павлюк Т. І. Сутність та роль конкуренції в ринковій економіці. Мукачівський державний університет. Випуск 6, 2016. С. 8-13.